

FIATAL KOREOGRÁFUSOK

BORSÓDZIK A HÁT

Hogy mi a közös az újságíróban és a koreográfusban, azt Maurice Béjart így fogalmazta meg egy tavalyi interjújában: „En úgy alkotok táncot, ahogy az újságíró cikket ír egy napilapba - minden napra jut új mondanivalóm.” Ennek a mondatnak, nem expressis verbis ugyan, hanem burkoltan az az üzenete, hogy a koreográfus is a jelen krónikása. Hogy mit talál felmutatásra, azaz elmondásra érdemesnek, milyen eszközöket választ, és mennyire van birtokában ezeknek az eszkö-

Hogy a klasszikus alapképzettség nagy előny, főleg Magyarországon, ahol keveseknek jut jó moderntáncmester, azt ékesen példázza a Magyar Nemzeti Balett Alapítvány stúdióegyüttesének előadása. Harangozó Gyula operaházi balettigazgató több okból támogatja, hogy fiatal táncosai koreográfusként is kipróbálhassák magukat. Egyrészt az intézmény nem zárkozhat el a modem irányzatoktól, még akkor sem, ha például egy világhírű William Forsythe-darabot kifejezet-

a Porpora-zenére készített *Zárt függönyöket*, ez tűnt számomra a legletisztultabbnak. A modem tánc alapítóinak nemzedekéhez tartozó Doris Humphrey tizenegy pontban fektette le a komponálás alapszabályait. Ezek egyike így hangzik: „Minden tánc túl hosszú.” Sajnos, erről rendre elfeledkeznek az alkotók, ezért érez az egyszeri néző annyi üresjáratot. (Persze nem muszáj holmi alapszabályokhoz igazodni, de köztudott, hogy azért a bibliai tízparancsolatban is van vala-

Darnót Renáta, Lőw Margit és Hegyi Réka az *Elégiában* (Horváth Adrienne felvétele)

zöknek - nagyjából ez a konstelláció határozza meg, milyenné sikeredik a mű.

Szerencsés esetben ezt a hármast áthatja még az, amit nehéz megnevezni, ezért sokféle névvel illetik: kisugárzás, átütőerő, hatás, szuggesztíó, intenzitás, tehetség, egyszóval: amitől a néző háta borsódni kezd. (A gyönyörűségtől, persze.) Könyvkiadói berkekben járja a mondás, mely szerint a lektor, minden ellenkező híreszteléssel ellentétben, nem a szemével olvas, hanem a hátával. Ha jó a kézirat, akkor beleborsódnak a háta, ha nem, akkor minden hiába. A néző háta is így működik. Ha érzi azt, amit Martha Graham mondott, hogy „nem kétezer emberért táncolok, hanem egyért”, vagyis a táncos azt érzékelteti vele, hogy ő, igen, pont ő az az egyetlen személy a nézőtérben, akiről és akinek az egész szól, akkor jó az esély a borsódzásra. (Más kérdés, hogy ugyan hol táncolnak nálunk kétezres nézőtér előtt modem darabot?)

ten durcásan fogad a Petipa-baletteket kedvelő földszinti közönség, és csak a megürült helyekre besliszoló állójegyesegek tapsolnak, igaz, azok lelkesen. Másrészt Seregi László után több nemzedéknyi hiátus tátong a háziszerezők sorában, és ha a fiataloknak nincs módjuk próbálkozni, akkor ez az ür fényévnnyire nő.

Az Új Színházban előadott, *Tovább...* címet viselő est a második produkciója a stúdióegyüttesnek, és jórészt a tavalyi bemutatkozó alkalom számaiból áll. Az új, azóta született koreográfiák halványabbaknak tünnek, de ez nem jelenti feltétlenül a műhely silányulását. Valószínűleg nehéz felülmúlni az erős kezdést, és a színvonal hullámválsága is természetes dolog.

Az operaházi szerzők közül Egerházi Attila szerepelt a legtöbb művel, de azt hozzá kell tenni, hogy ő már nem sorolható a pályakezdők közé. Egyetlen darabját emelném ki,

mi.) Nos, a *Zárt függönyök* című kettős pontosan annyi, amennyinek lennie kell. Funkcionálisak a jelmezei - egyrészt nem zavarják a szemet a test mozgásának látványában, másrészt a férfi táncos drapériászerű fekete bársonyszoknyája ötletesen díszletté és esz-közé válik a színpadon. Más díszlet szerencsére nincs. A modem táncon belül díszlet-ügyben egyébként is az „aki sokat markol, keveset fog”-elv érvényesül; hatásosabb a fekete körfüggöny, mint valami (vagy sok) elhibázott kellék. Mondjuk, a fölfüggesztett, hatalmas ceruza egy másik Egerházi-darabban, az *Out off...*-ban. Amit nem lehet elmondani táncsal, ugyan miért sikerüne kellékekkel? Sokat adhat a produkcióhoz viszont a fény, és az Egerházi-műveken látszik, hogy a szerzőnek nagy gyakorlata van a színházi világítás alkalmazásában. Ennek egyik legszebb példája *Cartoon* című darabjának utolsó né-hány perce a fölülről

(Sok fiatalnak valószínűleg még nem nyílt alkalma rá, hogy kipasztaolja a lámpák csínját-bínját.) Visszatérve a *Zárt függönyökre*: nemcsak koreográfiai erőneinek köszönhetően volt az est egyik legsikeresebb darabja, hanem azért is, mert Lukács András adta elő, méltó partnerrel, Panja Fladererrel.

Lukács András technikailag tökéletesen viszi végbe minden mozdulatot, más már ezért is összetenné a két kezét, de nála ez csak az alap. Nehéz megfogalmazni, mi teszi annyira hatásossá az előadásmódját. Furcsa, kegyetlen tér a táncszínpad: a valós életben helyes arcok, délceg tartások válhatnak rajta jelentéktelenné, néhány grammnyi zsír fodros húsnak látszik, ám közelről vékony, szinte áttetsző figurák a zsölyge távolából szikráznak az energiától. Lukács András mellett bizonyára elmennék a folyosón. Aztán kiáll a színpadra, és minden mozdulatába az életet adja. Minden egyes nézőnek a szemébe néz. Mindegyikkel elhitegeti, hogy ő az egyetlen, akiért táncol.

Emellett ígéretes koreográfus. Az esten előadott két darabja közül nála is a tavalyi, a Michael Nyman-zenére készített *Connection* a hatásosabb. A zene kiválasztása telitalálat: Nyman zenéje általában kellően monoton ahhoz, hogy ne orozza el a főszerepet a tánctól, és mégis van benne annyi dinamika és blikkfang, hogy ihletet adjon. Lukács András zenefüggő koreográfus - a Nyman-mű dinamikus lüktetése olyan otthonos számára, mint úszónak a víz, olyan szimbiózisban él vele. Felvállalt egy már klasszikusnak számító, Graham-technikát idéző modern stílust, és ennek a keretein belül mozog. Ami egyáltalán nem baj. Nemcsak az önállótlan, hanem a művészi alázat jele is lehet, ha valaki le meri tenni a voksot egy iskola mellett. Új stílust, új műhelyt az terem, aki meghaladja a régit, és kialakítja a maga rendszerét. Nos, 2000-ben a klasszika már bajosan lehet a felrúgandó avított stílus, mert ezen a gesztuson már száz éve túljutott a szakma. A XX. századi modern irányzatok között lehet keresni hát az ugródeszkát, és ez Magyarországon nem kis feladat, mert itt a mozdulatművészeti műhelyek 1947-es betiltásával megszakadt a folytonosság, és lassú volt az éledezés. Lukács András tehát letette voksát egy kitisztult irányzat mellé, és új darabjában, az *Elégiában* talán túlzottan is ragaszkodott hozzá: mintha erőtlenebbé, kissé stílusgyakorlat-szerűvé sikeredett volna. Persze

neérzékenységekben kell keresni ennek az okát: a Delibes-zenerészletben kevés feszültség rejtőzik, és ez kihathat a táncra is. Arányos, dekoratív, harmóniát közvetítő, de kissé vérszegény mű született, amelyet a táncosok, három főiskolás lány, tisztességgel előadtak, ám nem bizonyultak elég érettnek hozzá.

Lukács András így is a legnagyobb ígéret a bemutatkozó fiatal koreográfusok között. Húszas éveinek első felében jár, van még ideje bőven. Biztató, hogy tud mit kezdeni a karokkal is. Számomra a legzavaróbb a két előadáson látott opuszokban az, amit laikus módra így tudok definiálni: cséphadaró farkar. Mintha ez a testrészt egyes alkotók szerint csupán vállízületből állna. Hogy létezik a többi ízületi összehangolt, netán lágy mozgása a klasszikán kívűl is - ezt kevesen fedezik föl. Ugyanígy, nyilván nem akarván használni a klasszikus balett tipikus ugrásait és forgásait, más stílusban pedig nem lévén még otthonosak, sokan inkább nem élnek ilyen

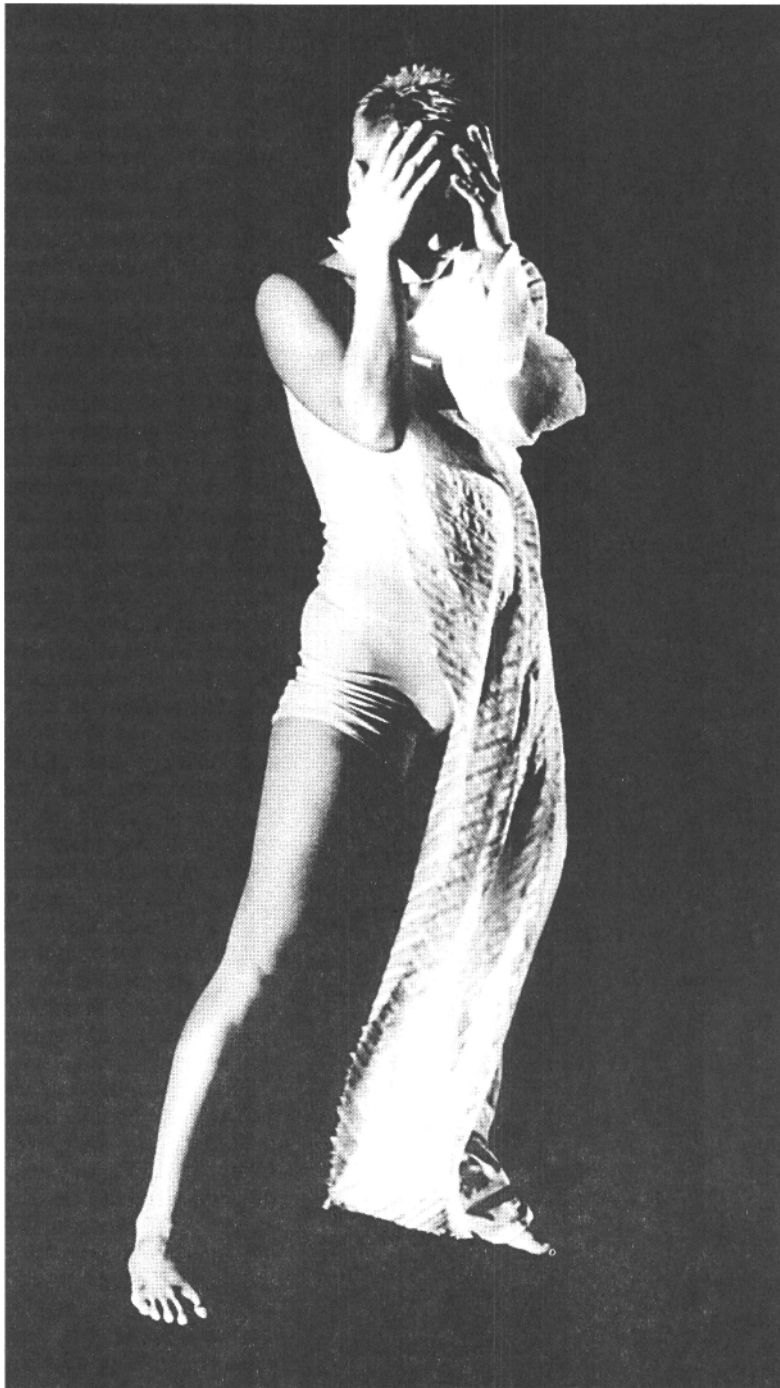
eszközökkel, ezért a koreográfiájuk gyakran üresjáratos vonaglássá válik. Lukács Andrásnak szerencsére nincsenek ilyen gondjai.

Tavaly, amikor bemutatkozott az Operaház stúdióegyüttese, az utóbbi évtized világszerte egyik legünnepeltebb darabjával, Robert North Schubert d-moll vonósnégyesére komponált *A halál és a lánykájával* nyitotta az előadást. Mintha azt jelezték volna, hogy a mérce itt húzódik. Biztos, hogy ezt a színvonalat nehéz, sőt szinte lehetetlennek tűnő vállalkozás elérni. De a néző jobban jár, ha olyan alkotók táncait látja, akik erre a magaslatra kíváncsiak, s nem olyanok, akik öntelt magabiztossággal ugorják, bocsánat, lépik át a negyven centiméterre tett léceket.

Jóval vegyesebb képet mutatott a Táncművészeti Főiskola koreográfus szakának bemutatkozó műsora, igaz, a hallgatók is a legváltozatosabb táncosmúlttal érkeztek az intézménybe. Egyvalamit azért általánosan el lehet mondani: látszik, hogy ez a generáció Juronics Tamást és Egerházi Attilát nézve nőtt fel.

Két koreográfusnak sikerült kiváltania azt a bizonyos pozitív hátborsódzást. Az egyik Kovács Gergely Csanád, aki, mint hírlík, amúgy showtáncvilágbajnok. *A halál* című műve tipikus modern balett, hatásos pantomimos ötletekkel, leginkább Seregi László nyomdokain halad. (Meg kell említenem az előadót is, Hanták Ritát.) Nem állítom, hogy Kovács véletrázó újdonságot hozott létre, de a választott stílus keretein belül kerekre és fényesre csiszolt művet alkotott. Úgy látszik, ő a Seregi-féle iskola mellett tette le a voksát, és szerencsés esetben innen fog majd elszakadni.

A másik koreográfus Pétery Melinda, aki Fodor Antal tanszékvezető bemutatása szerint ógörög szakos hallgató. Nem csoda hát, hogy a *Mozdulatok geometriában* című koreográfiáját a görög vázarajzokhoz visszanyúló Isadora Duncan-Dienes Valéria-féle vonulat ihlette. Olyan nézőként láttam a darabját, aki-nek valamikor, árukapcsolás-ként orkesztikát is kellett tanulnia, elméletben és gyakorlatban, szőröstülbőröstül, mi-nek eredményeképp az orkesztika szó pusztá említése is visítva menekülésre ingerli. Nos, ha érdeklődve néztem végig a *Mozdulatok geometriában* című kompozíciót, sőt, rádöbbenem, hogy ez az irányzat élvezhető is lehet, akkor Pétery Melinda tud valamit. Es azt is tudja, mit akar. Látszólag szűkös és örömtelen az emberi mozdulatok adta lehetőségeket a geometrián belül keresni, de ő megmutatja, mennyi gazdagság rejtőzik

Duda Éva az *In Betweenben* (Mobos András felvétele)

ezen a kis kerten belül is. Előre szigorúan kijelölt parcellákon belül variálni - az intellektus tánca is. Es ami különösen megkapott: a fokozás. Az egyik legkézenfekvőbb eszköz, mégis milyen ritkán éltek vele azon a két előadásom, amiről ez az írás beszámol! A dinamikus részt nyugodt váltja föl, de aztán jön a még dinamikusabb egység, majd ismét elcsitul, hogy végül még jobban felpörögjön. Pétery Melinda maga táncolta el a művét. Nem balerinaalkat, inkább a görög szobrok méltóságát idézi megjelenése, jóval törekenyebb kiadásban, persze. Mindenesetre egyéniség.

A legmeglepőbb M. Kecskés András produkciója volt számomra. „Expresszív táncként” jelölte meg koreográfiája műfaját. Az expresszív, a kifejező táncnak nagy hagyományai vannak, ebből kifolyólag számos zsenije és kóklere is. En már csak filmen láthattam Mary Wigmant és Harold Kreutzberget, a német expresszív tánc két legendás alakját. Több neves táncos nyilatkozott úgy: azután

lépett erre a pályára, hogy látta valamelyikük fellépését. Mindenesetre lehet, hogy az érzelmek kifejezése volt előadásukban a legfontosabb, de mindketten komoly alapképzettséggel rendelkeztek, például Kreutzberg balettosként kezdte pályafutását. M. Kecskés András nem, és ez elég szembeötlő. A szín-padon való körbeszaladás lehet expresszív, de nem tánc. Nem beszélve a ritmikus sportgimnasztika karmozdulatainak diétás változatáról (vállcsavar negligálva) és arról a fájdalmasan epekedő pillantásról, amelyet mintha a *Hattyúk* tavának Hercegétől kölcsönzött volna. Mozgásszínháznak valószínűleg megjárja a produkciója, sőt, még rajongótábora is lehet. Csak ne nevezessék táncnak. A csokifagyalt nem vanília. Az egyik nem helyettesíthető a másikkal. Aki modem táncra ül be a színházba, azt is sze-

DOROGI KATALIN

ITI - HÍREK

• Ismét megrendezik a Nemzetközi Frankofón Színházi Fesztivált Limoges-ban. Szeptember 21-től október 1-ig tart a nagyszabású rendezvény.

További információ: fifl@wanadoo.fr
Internet: www.fest-theatres-franco.com

• 2000. augusztus 25-től szeptember 10-ig a svájci főváros ad otthont a XIV. Bemer Tanztage 2000-nek. Téma: a szexualitás megjelenítése a táncművészetben.
Információ: www.sexchangesex.ch Telefon: 00-41/31-376-0303
E-mail: info@tanztage.ch

• November 16-tól december 3-ig kerül megrendezésre a IX. Párizsi Nemzetközi Tánc-verseny. A felvételi feladatok irodánkban megtekinthetők.
Internet: www.nfidp.org
E-mail: nfidp@wanadoo.fr

• Az indiai Chandigarh-ban kerül megrendezésre 2000. november 14-23-ig a „Global youth thelpre workshop and festival”. Témák: Az indiai színház sajátosságai; Az improvizáció; Mozgás; Zene; Maszk; Klasszikus tánc (Bharata Natyam); Néptánc (Bhangra és Nautanki); Jóga; Meditáció.
E-mail: cipa_india@yahoo.com
Tel: 00-91/172-744-202

• 2000. szeptember 15. 17. között ünnepli a Figura Stúdió Színház Gyergyószentmikló-

son tizedik születésnapját. Tervezett program: Sütő András: *Káin és Ábel* (Figura), García Lorca: *Vérnász* (Háromszék Táncegyüttes), Pintér Béla: *Népi rablét* (Szkéné), *Ludas Matyi Csíkországban* (Csíki Játékszín), Hajdu Szabolcs: *Aranyszögekkel kiveri hazugságok* (Tabak Színház, Debrecen), Dobro Kóthay Judit és Petrovits István kiállítás, könyvbemutató, koncertek.

• Szintén szeptemberben kerül sor a Sepsiszentgyörgyi Tamási Aron Színház Teátrum Fesztiváljára, melynek programja honlapunkon megtalálható.

• A 2000-2001-es évad kiemelkedő eseménye a Harag György halálának 15. és születésének 75. évfordulójára emlékező rendezvénysorozat, amelyre november 5.-12. között kerül sor a Kolozsvári Állami Magyar Színházban. Délelőttönként Harag György legfontosabb előadásainak videofelvételeit vetítik le, esténként azok a színházi együttesek lépnek fel, amelyeknél hajdan Harag dolgozott. Így a tervek szerint látható lesz az *Illusion Comique* (Bukarest), *A tavasz ébredése* (Marosvásárhely), az *Amadeus* (Szatmárnémeti), *a Hat szerep keres egy szerzőt* (Újvidék), *Az Iglic* (Budapest), *A mizantróp és a Cseresznyés kert* (Kolozsvár). Kiállítás, könyvbemutatók, kerekasztal-beszélgetések kapcsolódnak a programhoz.

SUMMARY

Two summer festivals are reviewed in this issue: Andrea Stuber saw at a new manifestation, the Miskolc Festival of Hungarian Theatre, the bulk of the productions offered and Katalin Lőrincz was present at the performances of the Győr-based Hungarian Dance Festival and the discussions surrounding it.

István Nánay sums up the hardships and the big successes involved in the career of István Holl, an interesting and remarkable actor recently deceased.

Shakespeare - in Hungarian is the title of three high quality essays centred on some fine new translations of Shakespeare's plays. Géza Kállay shows outstanding virtues and some problems of five new Shakespearean texts as adapted by István Eörsi (*Hamlet*, *Othello*, *Coriolanus*, *The Tempest* and *A Midsummer Night's Dream*), András Kiséry devotes an essay to Ádám Nádasdy's *Hamlet*, while András Forgách compares the four Hungarian versions - by Mihály Babits, Dezső Mészöly, István Eörsi and Dezső Tandori - of *The Tempest*, including in several poignant cases also Shakespeare's original text.

Reviews of the month are by István L. Sándor, Balázs Urban, Andrea Tompa and Katalin Dorogi who saw for us respectively Gogol's *The Wooing* (Kaposvár), García Lorca's *The House of Bernarda Alba* (Radnóti Theatre), the same author's *Blood Wedding* in a dance version by the ethnic Hungarian dance company Háromszék in Sepsiszentgyörgy / Sfíntul Gheorghe, Rumania, and an evening of young choreographers as realized by the studio company of the State Opera House.

Play of the month - titled *Stimming's Inn* - is by István Eörsi.

A SZÍNHÁZ hivatalos honlapja a

www.lap.szh.hu

címen található.

Honlapunkon megtalálható a SZÍNHÁZ aktuális számának tartalma, és nemsokára elérhetővé válik a lap archívuma is!
Folytassa az olvasást az Interneten!

FOTÓGALÉRIA

Horváth Adrienne: Zárt függönyök

Az Új Színházban mutatkoztak be másodszor a fiatal koreográfusok. Közülük különösen nagy sikert aratott Egerházi Attila, aki több kis darabot is színpadra állított. A képen a *Porpora* zenéjére készített Zárt függönyök című koreográfiájának egy jelenete látható, táncolja Lukács András.